

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 14 marca 2016 r.

Adam Bodnar

III.7064.68.2016.AN

**Pan
Krzysztof Kwiatkowski
Prezes
Najwyższej Izby Kontroli**

W dniu 9 lutego 2016 r. odbyło się w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich pierwsze spotkanie Zespołu Ekspertów do spraw Alimentów, które poświęcone było problematyce barier utrudniających skuteczną realizację świadczeń alimentacyjnych. Utworzenie Zespołu to wspólna inicjatywa Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka. Celem pracy Zespołu jest próba wypracowania zmian systemowych w zakresie mechanizmów i rozwiązań prawnych pozwalających na poprawę sytuacji w zakresie alimentacji dzieci. W trakcie spotkania uczestnicy omówili podstawowe problemy związane z sytuacją dzieci pozbawionych alimentów i dyskutowali o możliwych rozwiązaniach w tej dziedzinie (m. in. zwiększeniu ściągalności należnych alimentów, ewentualnej potrzebie nowelizacji art. 209 k.k., podniesieniu bądź zniesieniu progu dochodowego, od którego zależy przyznanie świadczenia z funduszu alimentacyjnego). Jednym z ważnych problemów wskazanych przez uczestników spotkania była także niska skuteczność odzyskiwania od dłużników alimentacyjnych świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego. Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2015 r., poz. 859 ze zm.) tworzy w Polsce system wsparcia dla tych osób, które nie mogą uzyskać wypłaty alimentów zasądzonych przez sąd. Celem powołanego ww. ustawą funduszu alimentacyjnego jest wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej z powodu niemożności wyegzekwowania alimentów. Działalność organów wypłacających ww. świadczenia polega na przyznawaniu i wypłacie świadczeń osobom, spełniającym warunki (m.in. spełniającym kryterium dochodowe) przy jednoczesnym przejściu roszczeń w stosunku do osób zobowiązanych do alimentacji. Państwo pełni więc rolę gwaranta realizacji obowiązku alimentacyjnego

względem uprawnionych, ale nie zwalnia to dłużnika z wykonania obowiązku alimentacyjnego. Kwoty wypłacone przez organ wypłacający świadczenia są odzyskiwane od dłużnika alimentacyjnego. Świadczenia są świadczeniami zwrotnymi - do zwrotu którego zobowiązany jest dłużnik. Zobowiązany musi spłacić pieniądze, które zostały wypłacone niejako w jego zastępstwie, a także zwrócić koszty, jakie poniósł organ prowadząc daną sprawę. Realizacja świadczeń z funduszu alimentacyjnego wraz z kosztami ich obsługi jest zadaniem z zakresu administracji rządowej realizowanym przez gminy i finansowanym w całości z budżetu państwa. Ponieważ stopa zwrotów tych świadczeń od dłużników alimentacyjnych utrzymuje się od lat na bardzo niskim poziomie skuteczności, w 2014 r. wyniosła 13,8 %, świadczenia z funduszu alimentacyjnego pomimo zapisanego w ustawie o pomocy uprawnionym do alimentów zwrotnego charakteru, w praktyce są świadczeniami z budżetu państwa. Zakładane w ustawie samofinansowanie się systemu pozostaje więc jedynie postulatem. Argument niskiej skuteczności odzyskiwania od dłużnika świadczeń wypłaconych z budżetu państwa jest także jednym z argumentów przeciwko skierowania tej formy pomocy do wszystkich osób uprawnionych do alimentów.

Przepisy ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów przewidują pewne działania dyscyplinujące i sankcje wobec dłużników. Mimo, że działania te nie są działaniami o charakterze egzekucyjnym to często od nich zależy skuteczność działań organów egzekucyjnych tj. komorników sądowych. Poszukiwanie nowych, skuteczniejszych metod dochodzenia spłaty zobowiązań przez dłużników alimentacyjnych zadłużonych w funduszu alimentacyjnym wymaga analizy działań organów administracji m. in. w zakresie wszczynania i podejmowania działań w stosunku do dłużników alimentacyjnych, prowadzenie postępowań wobec dłużników, aktywizację zawodową dłużników alimentacyjnych, współpracy z komornikami sądowymi, efektywności zwrotu należności wobec funduszu alimentacyjnego, przyznawanie ulg w spłacie należności wobec funduszu alimentacyjnego.

Tematyka wypłaty świadczeń z funduszu alimentacyjnego była przedmiotem kontroli Najwyższej Izby Kontroli. Kontrole te dotyczyły wywiązywania się organów samorządu terytorialnego z zadań na rzecz pomocy osobom uprawnionym do alimentów i udzielania świadczeń osobom uprawnionym w wybranych województwach. Kontrolerzy NIK podjęli także próbę oceny prawidłowości działań wybranych organów samorządu terytorialnego z terenie województwa podkarpackiego w stosunku do dłużników alimentacyjnych w raporcie opublikowanym w dniu 20 listopada 2014 r. Doceniając wnioski przedstawione w tym raporcie zauważyć należy, że dotyczyła ona tylko jednego województwa, zrealizowana została jako kontrola rozpoznawcza przed kontrolą ogólnopolską, i nie obejmowała znaczących zmian w ustawie wprowadzonych późniejszymi nowelami ustawy a w szczególności ustawą z dnia z dnia 24 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o pomocy osobom

uprawnionym do alimentów, ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2015 r., poz.1302)

Problematyka zaspokajania potrzeb dzieci uprawnionych do świadczeń alimentacyjnych oraz barier w realizacji tych uprawnień jest przedmiotem mojej głębokiej troski. Jestem przekonany, że analiza funkcjonowania organów administracji publicznej a także niedoskonałości rozwiązań prawnych i systemowych w zakresie szeroko rozumianej problematyki alimentacji pozwoli na wypracowanie skutecznego modelu zaspokajania potrzeb osób uprawnionych do alimentów. Problem dotyczy także sposobów usprawnienia działań organów administracji poprzez poszukiwanie nowych, skuteczniejszych metod dochodzenia spłaty zobowiązań przez dłużników alimentacyjnych zadłużonych w funduszu alimentacyjnym.

Mając powyższe na uwadze, działając na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U z 2014 r., poz. 1648 ze zm.) zwracam się do Pana Prezesa z uprzejmą prośbą o rozważenie możliwości podjęcia ogólnopolskiej kontroli doraźnej dotyczącej działań organów administracji publicznej w zakresie skuteczności odzyskiwania od dłużników świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego.

Podpis na oryginale